

6 päivää Tiibetissä

Anniina Lehtokari, Tiibet

Myyttinen Tiibet ottaa vastaan turisteja ympäri maailmaa kiihtyvällä vauhdilla. Pelkästään edellisvuonna Tiibetiin saapui melkein 2 miljoonaa vierailijaa. Qinghai–Lhasa välille avattu moderni junayhteys kesällä 2006 kiihdyttää entisestään Tiibetiin suuntautuvaa matkustelua. Silti Tiibet on säilynyt kohteena, jonne toistaiseksi vain harvoilla ei-kiinalaisilla on mahdollisuus matkustaa – päätimme siis tarttua tilaisuuteen. Matkan järjestelyitä helpotti suuresti juuri se, että Kiinassa asuvina omasimme jo valmiiksi tarvittavat viisumit. Mutta siihen se jäikin. Helmikuusta lähtien kävimme aktiivista kirjeenvaihtoa sekä matkatoimistomme että Tiibetin viranomaisten kanssa. Koska kahdella seurueestamme oli diplomaattipassi, viranomaiset vaativat saada järjestää matkamme kuljetuksineen, oppaineen kaikkineen. Tiibetin itsenäisyyspyrkimykset halutaan tukahduttaa alkuunsa ja tämän vuoksi kontakteja länsimaalaisten kanssa valvotaan. Mekin saimme tiukat ohjeet, että sovitusta ohjelmasta ei saa missään nimessä enää paikan päällä poiketa. Lopulta, kun viranomaisten myöntämä lupa saapui, pääsimme varailemaan juna- sekä lentolippuja. Kiinassa harvoin mikään tapahtuu nopeasti tai mutkattomasti, joten junaliput saimme käteemme vain paria päivää ennen matkan alkamista. Onneksemme olimme saaneet harvalukuisiin kuuluvat soft sleeper -liput, mikä tarkoitti neljän hengen ”luksushyttiä”. Kahden päivän junamatka saattoi siis alkaa toivotusti 15.4.2007.

Kuvia junaradan varrelta. Junarata on osittain rakennettu ikiroudan päälle ja rakennusprosessi on ollut suurin historiassa. Matkustaja saa ihailla upeita maisemia yli 4000 kilometrin ja 48 tunnin ajan. Rata kipuaa korkeimmillaan hieman yli 5000 metrin korkeuteen. Kuva: Anniina Lehtokari.

Juna osoittautui hienoksi ja moderniksi ja hytit yllättävän tilaviksi. Soft sleeper -osasto oli täynnä länsimaalaisia sekä varakkaalta vaikuttavia kiinalaisia. Tavallinen Kiinan kansalainen matkusti joko avoimissa hard sleeper- tai istumaosastoissa. Parasta hytissä oli valtava ikkuna, josta saatoimme ihastella vaihtuvia maisemia 4000 kilometrin varrelta. Matkan aikana ikkunan ohi vilahtelivat maalauskylät, kaupungit, aavikot kuivine joenuomineen, viljavat keltaiset peltotilkkutäkit, autiokylät vuorten syleilyssä, kirkkaat vuoristojärvet, rinteillä laiduntavat jakit paimenineen ja sadat muut ihmettelynaiheet. Kylien ja kaupunkien tunnistamista helpotti englannin- ja kiinankielinen opastus keskusradiossa. Toisena matkapäivänä hytteihin alettiin pumpata lisähappea ja aloimmekin jo tuntea oireita korkean ilmanalan johdosta. Päätä hieman särki, väsytti ja hengästytti. Sen enempää oireita emme koko matkalla saaneetkaan, joten pääsimme helpolla. Hitaasti 5000 metriin kohoava juna oli varmasti syynä tähän, lentokoneella lennettäessä oireet olisivat olleet todennäköisesti pahempia. Pekingistä lähdimme matkaan sunnuntai-illalla ja perillä Lhasassa olimme tiistai-illalla. Ilma oli lämmin ja kostea.

Näkymä Lhasan kattojen yli. Rukousliput suojelevat talossa asuvia perheitä. Rukouslippuja voi Tiibetissä löytää korkeimman ja vaikeakulkuisimmankin vuoren huipulta. Väreissä punainen symboloi valtaa, valkoinen puhtautta ja keltainen pyhää. Ulkopuolisesta lippujen ajoittainen paljous etenkin luontokohteissa tuntuu lähinnä roskaamiselta. Kuva: Anniina Lehtokari.

Ensimmäisenä päivänä tutustuimme Lhasan tärkeimpiin nähtävyyksiin; Potala-palatsiin, Jokhang-temppeliin sekä Barkhor-kauppakatuun. Potala palatsi sijaitsee Marpo Ri -kukkulalla keskellä kaupunkia ja näkyy sen vuoksi koko Lhasaan. Tiibetiläisille palatsi on yksi tärkeimmistä Dalai Laman sekä Tiibetin buddhalaisuuden symboleista. Sen tuhansista huoneista vain muutama on avoinna yleisölle ja loput ovat tyhjiillään, toimivat varastona tai henkilökunnan tiloina. Palatsia kunnostetaan läpi vuoden ja maalaustyötä tehdään noin 4 kuukauden välein. Palatsi on nykyisin vain museokäytössä, mutta sen vartioinnista sekä uskonnollisista menoista huolehtivat valtion palkkaama henkilökunta sekä munkit.

Potalan palatsin ensimmäinen versio ajoittuu vuoteen 637 ja Songtsen Gampon hallituskauteen. Nykyisen palatsin rakentamisen aloitti vuonna 1645 viides dalai-lama Lozang Gyatso. Nykyisen dalai-laman paettua Kiinan hallitusta Intian puolelle vuonna 1959, palatsi on toiminut lähinnä museona ja on kuulunut UNESCO:n maailmanperintöluetteloon vuodesta 1994. Punainen osa edustaa palatsin hengellistä aluetta, valkoinen poliittista. Kuva: Anniina Lehtokari.

Tunnelma palatsin ulkopuolella oli rauhallinen ja ylimmiltä tasoilta avautui upea näköala kaupunkiin. Sisällä sensijaan käy kuhina kun buddhalaisuutta noudattavat polttavat suitsukkeita sekä jakin rasvakynttilöitä, mumisevat rukouksia, kumartelevat ja kiirehtivät kiertämään palatsin niin monta kertaa kuin vain ehtivät. Joukossa seikkailevat hämmentyneet turistit, jotka yrittävät saada selvää ympärillä vallitsevasta sekasorrosta. Suuren suosionsa vuoksi palatsin sisus on päässyt hieman nuhjaantumaan ja toki suitsukkeilla sekä kynttilöiden polttamisella on oma vaikutuksensa asiaan. Suurten ihmismassojen aiheuttamat ongelmat on tiedostettu ja sen vuoksi kävijämääriä rajoitetaan sekä lippujen hintoja nostetaan. Jopa pyhiinvaeltajia käännytetään ovilla liian suurien kävijämäärien vuoksi. Suosittuna vuodenaikana kuten elokuussa Tiibetiin matkustavien kannattaa siis varata lippunsa ajoissa. Muutoinkin turvakamerat sekä erilaiset ohjastukset liittyen muun muassa suitsukkeiden polttamisessa käytettävään avoimeen tuleen huolehtivat palatsin turvallisuudesta.

Pyhiinvaeltajia Potala-palatsin edustalla. Kumiset esiliina ja käsiineet suojelevat pyhiinvaeltajien ruumiinosia kulumiselta kumartelevaisen etenemisen aikana. Kuva: Anniina Lehtokari.

Jokhang-temppeli on toiminut rakentamisvuodestaan 639 lähtien pyhiinvaeltajien keskuspaikkana. Temppeli ympärillä kiertää vilkas Barkhor-kauppakatu, jota tulee kulkea myötäpäivään. Yhdessä Potalan kanssa, Jokhang ja Barkhor muodostavat UNESCO:n suojeleman historiallisen kokonaisuuden. Temppelin edusta sekä alttarit ovat täpötäynnä vierailijoita, mutta sivuosissa saimme kuljeskella melkein keskenämme. Paras paikka turistin kannalta on temppelin katto, josta aukeaa upea näköala kadulle, Lhasan vanhaan kaupunkiin sekä Potalan palatsiin.

Rukousmyllyjä Johhang-temppelissä, joka on Potala-palatsin ohella toinen Tiibetin buddhalaisten tärkeimmistä pyhiinvaelluskohteista. Kuva: Anniina Lehtokari.

Toisena päivänä lähdimme hieman kaupungin ulkopuolelle. Ajelemme pienen pieniä vuoristoteitä tuntikaupalla ja lopulta päädyimme upean Namtso-järven rannalle, jossa

jäästä heijastuvat auringonsäteet pakottavat silmät sirrilleen. Matkalla kohti Sera-luostaria pysähtelimme ihmettelemään jakkihärkälaumoja, jotka tuntuvat olevan yhtä ihmeissään meistä. Turistikausi ei selkeästikään ollut vielä alkanut.

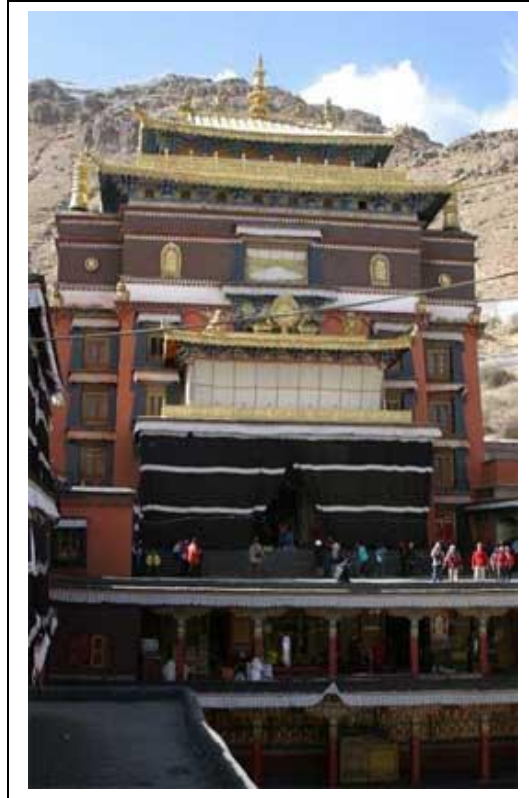
Kuvassa jakinkarvasta lankaa kehräävät paimenet sekä lauma jakkeja pyhän Namtso-järven edustalla. Pyhät eli perheen suosikeiksi valitut eläimet saavat kantaa mukanaan lippua, joka merkitsee eläimelle hyvää sekä luonnolliseen kuolemaan päättyvää elämää. Paimentolaisuus on aina kuulunut Tiibetin tärkeimpiin ammatteihin. Kuivuuden sekä turismin kasvun myötä monet paimentolaisista ovat alkaneet hyödyntää matkailua elinkeinona. Monissa turistikohdeissa saakin nykypäivänä ostaa erilaisia jakkeihin liittyviä matkamuitseja sekä poseerata huolellisesti puettuna jakkihärän kanssa. Tingittävässä olevaa maksua vastaan turisti saattaa myös päästä vierailemaan paimentolaisten teltassa. Kuva: Anniina Lehtokari.

Opas kertoi meille Seraan saavuttaessa kulttuurivallankumouksesta (1966-1976) ja sen vaikutuksesta alueen historiaan. Kulttuurivallankumouksen aikana suuri osa luostareista, palatseista ja buddhismien tunnuksista tuhottiin useimmiten polttamalla. Buddhalaisuutta harjoittavat munkkiyhteisöt hajotettiin vangitsemalla sekä teloittamalla. Koska buddhalaisuus oli nyt kiellettyä ja suuri osa Tiibetin perinteistä rakentui sen ympärille, tiibetiläiset seurasivat vierestä kulttuurinsa katoamista. Osa luostareista kuitenkin säilyi koska sotilaat käyttivät niitä esimerkiksi varastona tai tukikohtinaan. Sera-luostari on hyvä esimerkki kulttuurivallankumoukselta säilyneestä luostarista. Kun puna-armeija saapui luostariin, sotilaat kantoivat buddhat ja muut esineet ulos ja täyttivät tilat riisillä. Luostarin esineistöä puolestaan pelastui munkkien ripeän toiminnan ansiosta. Paljon tärkeää kirjallisuutta, taidetta sekä pyhää esineistöä salakuljetettiin pois luostareista ja piilotettiin odottamaan parempia aikoja. Nyt monet näistä esineistä ovat temppelien vetonauloja.

Sera-luostarissa munkit kokoontuvat päivittäin väittelemään Tiibetin buddhalaisuuden opeista luostarin puistoon. Maassa istuva puolustautuu seisovan esittäessä kysymyksiä. Tilaisuudesta on tullut luostarin vetonaula, jota kokoontuu ihmettelemään satoja turisteja kameroineen. Kuva: Anniina Lehtokari.

Halusimme nähdä muitakin kaupunkeja, joten oppaamme oli järjestänyt kahden päivän mittaisen retken Tiibetin toiseksi ja neljänneksi suurimpiin kaupunkeihin, Shigatseen ja Gyantseen. Ajomatka Lhasasta Shigatseen kestää 5 tuntia, mutta aika kului jälleen siivillä maisemia katsellessa sekä tiibetiläisten elämänmenoa pohdiskellessa. Vielä lähellä Shigatsea saatoimme tien varsilla nähdä pyhiinvaeltajia, jotka uutterasti etenivät tietä pisin vuorotellen kädet kohti taivasta kurkottaen ja mahallaan maassa maaten. Ensimmäisenä kohteena Shigatsessa oli jälleen luostari. Tällä kertaa Tiibetin buddhalaisuuden tärkeimmän lahkon, Geluppan, tärkein luostari Tashilumpo. Tashilumpo on dalai-laman jälkeen järjestyksessä toisena tulevan panchen-laman hallintoaluetta ja täysin itsenäinen alueensa. Viimeisin tiibetiläisten valitsema ja järjestyksessä yhdestoista panchen-lama katosi perheineen hieman jälkeen valintansa vuonna 1995. Tällä hetkellä Kiinan hallituksen nimittämä panchen-lama hallinnoi aluettaan Pekingistä käsin.

Myös Tashilumpo kärsi kulttuurivallankumouksessa. Vuonna 1989 kymmenes panchen-lama rakensi muun muassa vallankumouksessa tuhotut 59 panchen-laman haudat uudelleen. Kuva: Anniina Lehtokari.

Tashilumpo on kuin oma pieni kylänsä vuoren rinteellä. Kapeat kujat, lukuisat temppelit, pienet puutarhat ja torit muodostavat hyvin viehättävän kokonaisuuden. Kuulin sivukorvalla erään amerikkalaispariskunnan vertaavan aluetta ”Eurooppaan”. Saattaa olla että valkoisena hohtavat rakennukset, ikkunoiden päällä tuulessa liehuvat verhot sekä jo mainitsemani kapeat kujat tuovat mieleen esimerkiksi italialaiset pikkukylät. Vaikka monet tuntuvat pitävän temppeleitä sekä palatseja toisiensa toistona, itse koen ne hyvin erilaisiksi – jopa eläväisiksi. Monesti kohde ”kuolee” kun siitä tehdään yleisölle avoin, mutta Tiibetissä luostareissa asuvat sekä työskentelevät munkit ja paikalle vaeltavat pyhiinvaeltajat pitävät kohteet aitoina ja toimivina. Tashilumpossakin turisti huomaa yhtäkkiä joutuneensa keskelle sadan munkin lukuhetkeä.

Munkit opiskelevat Tashilumpossa pyhiä kirjoituksia turisteista ja salamavaloista juurikaan välittämättä.
Kuva: Anniina Lehtokari.

Mielenkiintoista on juuri massoille avoinna olevan museotilan ja uskonnollisiin rituaaleihin tarkoitetun hengellisen tilan yhdistäminen. Yleisöllekin avoinna olevat luostarit ovat Tiibetin buddhalaisuutta kannattaville tärkeitä pyhiinvaelluksen sekä hengenravinnon kohteita. Usein ilma on tästä syystä sakeana suitsukkeista sekä poltetusta rasvasta, buddhien eteen kannetaan kaikkea maitopurkeista hedelmiin ja joka paikkaa kosketaan. Upeat kankaat ovat nuhaantuneita sekä seinämaalaukset lähes poikkeuksetta noen ja rasvan peitossa. Luonnollisesti myös ”matkamuiستojen” irrottaminen esimerkiksi luostarin seinästä ovat uhka alkuperäisen esineistön sekä sisustuksen säilymiselle. Luostareissa monen turistin kuuli myös päivittelevän menon showmaisuuutta. On kenties totta, että esimerkiksi jo mainitsemani Sera-luostarin riemukas väittelyhetki tuntui suurelta showlta satoine turisteineen. Toisaalta ainakaan itse en missään vaiheessa en kokenut munkkien toimien olevan puhdasta esiintymistä vaan lähes poikkeuksetta perinteestä kumpuavaa. Ovathan luostarit Tiibetissäkin olleet kautta historian toiminnan paikkoja. Pienempien ja syrjäisemmässä olevien luostarien avaaminen suurelle yleisölle koituisi varmasti niiden kohtaloksi ajan myötä. Kiinan valtion hallussa olevissa sekä suuremmissa kohteissa on helpompi kontrolloida sekä kävijämääriä että kunnossapitoa. Munkit toimivat myös oppaina ja esimerkiksi oma oppaamme piti sitä erinomaisena asiana. Hänen mukaansa vierailijat saavat tällä tavoin poikkeuksetta oikeaa tietoa niin buddhalaisuudesta kuin luostarin historiastakin.

Näkymä Palcho-luostarista kaupunkiin. Gyantse on Tiibetin neljänneksi suurin kaupunki ja kuuluisa brittiläisiä valloittajia vastaan käymästään taistelusta vuonna 1904. Onnenamuleteilla aseistettuja brittiläisiä joukkoja vastaan käyneet kaupunkilaiset pitivät pintansa jopa kaksi viikkoa. Taistelun vuoksi Gyantsea kutsutaan myös "sankareiden kaupungiksi". Kuva: Anniina Lehtokari.

Lauantaina suuntasimme kohti Gyantsea ja vuonna 1440 perustettua Palcho-luostaria. Luostarin erikoisuutena on kolmen eri buddhalaisuuden lahkon kokoontuminen samaan pihapiiriin. Luostariin saavuttuamme huomasimme riemuksemme munkkien olevan pihalla siivouspuuhissa. Sankka pölypilvi ympäröi kymmeniä vanhojen kirjoitusten tomuttajia. Oppaamme valisti meitä paperin vahvuudesta – paperi käsitellään kuulemma ”lääkkeellä”, joka pitää tuholaiset poissa sekä pidentää käyttöikää. Vanhoilta kirjat näyttivätkin, mutta vaikutuksensa saattaa olla myös päivittäisellä käytöllä sekä ympäristökäytöllä. Kiinassa useimmat temppelit sekä palatsit pitävät ovensa auki läpi vuoden altistaen sisuksensa vuodenaikojen vaihteluille tarkoittaen ajoittain joko äärimmäistä kuivuutta tai kosteutta. On selvää, että Kiinassa alkuperäisen merkitys ei ole sama kuin länsimaissa, vaan alkuperäisyys käsitetään enemmänkin samanlaisuutena. Esine on käytännössä sama vaikka se olisikin alkuperäisen kopio, sen kaikki osat olisi käytännössä vaihdettu ja/tai se olisi maalattu useasti vuosien aikana. Esineen merkitys tulee pääasiassa sen käytöstä – esine on aito niin kauan kuin sitä käytetään alkuperäiseen tehtäväänsä.

Palcho-luostarin munkit siivouspuuhissa. Satoja vuosia vanhoja pyhiä kirjoituksia tomutetaan reippaasti pihamaalla. Kuva: Anniina Lehtokari.

Ennen lentokentälle lähtöä sunnuntaina ehdimme vielä vierailta sekä dalai-laman kesäpalatsin alueella, Norbulinkassa sekä Tiibet museossa. Kesäpalatsin alue on suuri, lähes luonnontilassa oleva puistoalue, josta löytyy kulloisenkin dalai-laman kesäasunto. Puiston rakennutti seitsemäs dalai-lama 1750-luvulla. Yleisölle avoinna ovat pääasiassa vain palatsien edustusosat eli vastaanottohuoneet. Syynä tähän on sekä yksityisosien suojeleminen että resurssipula. Yksityiset osat ovat auki vain erikoistapauksissa. Neljännentoista dalai-laman palatsissa pääsemme poikkeuksellisesti kurkistamaan hänen varsin moderniin kylpyhuoneeseensa sekä hänen äitinsä vastaanottohuoneeseen. Esillä on myös valtaistuin, jonka edessä olevaan lippaaseen kävijä voi jättää lahjoituksensa.

Myös Norbulinka on osa UNESCO:n maailmanperintöluetteloon kuuluvaa Potala-palatsin historiallista kokonaisuutta. Kuvassa neljännen dalai-laman kesäasunto. Muutamien avoinna olevien huoneiden lisäksi, aulassa on munkkien ylläpitämä museokauppa. Kaikki tuotteet ovat siis heidän siunaamiaan. Nähtävyys on myös 14. dalai-lamaa esittävä maalaus – muutenhan dalai-laman kuvan omistaminen on rikos. Kuva: Anniina Lehtokari.

Tiibet-museo Lhasan keskustan lähellä perustettiin vuonna 1999 Kiinan kansantasavallan 50-vuotis- sekä Tiibetin ”demokraattisen reformin” 40-vuotisjuhlan kunniaksi. Tiibetiläistä sekä kiinalaista arkkitehtuuria yhdistävä rakennus on mukavan moderni sekä pienehkö. Neljään kerrokseen jakautuneet näyttelytilat on helppo kahlata läpi elektronisen opastuksen avulla ja tutustua samalla sekä tiibetiläiseen historiaan, kansankulttuuriin, esineistöön että luonnonvaroihin. Luonnollisesti näkökulma on kiinalainen ja oppaankin mukaan museossa eivät juuri paikalliset vieraile. Länsimaalaiselle turistille museo on kuitenkin hyvin mielenkiintoinen kohde, kunhan vain muistaa pitää henkilökohtaisen sensuurinsa päällä.

Tiibetin historian museo myötäilee Kiinan käsityksiä Tiibetin ”vapauttamisesta”. Yleinen sensuuri toimii Kiinassa edelleen tehokkaasti ja jopa oppaamme on yllätynyt siitä, että pidämme Tiibetiä kansainvälisesti tunnettuna paikkana. Kuva: Anniina Lehtokari.

Kiinan hallituksen suojeluksessa olevia luostareita on 5 kappaletta ja niille järjestetään henkilökunta, niitä johdetaan lähes poikkeuksetta ammattimaisesti ja niiden kunnosta huolehditaan. Kuitenkin jo nyt kasvavien kävijämäärien vaikutus alkaa näkyä niin henkilökunnan kuin huollonkin puutteena. Massat aiheuttavat painetta rakenteille ja toisaalta ovat epäsopivia pyhien kohteiden tunnelmaan. Tiibet-museo on hyvä esimerkki uudenaikaisen eli toisin sanoen länsimaisen museon saapumisesta Tiibetiin. On mielenkiintoista nähdä, miten turistikohdeita tullaan kehittämään ja ongelmia ratkaisemaan tulevaisuudessa – toivottavasti Tiibetin kulttuurin soveltuvalla tavalla.

